

Βρυξέλλες, 27.11.2013  
SWD(2013) 477 final

**ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ**

**ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ**

*που συνοδεύει το έγγραφο*

**οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου**

**σχετικά με την προσωρινή νομική συνδρομή για υπόπτους ή κατηγορούμενους που στερούνται της ελευθερίας τους και τη νομική συνδρομή σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης**

{COM(2013) 824 final}

{SWD(2013) 476 final}

{SWD(2013) 499 final}

# ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

*που συνοδεύει το έγγραφο*

**οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου**

**σχετικά με την προσωρινή νομική συνδρομή για υπόπτους ή κατηγορούμενους που στερούνται της ελευθερίας τους και τη νομική συνδρομή σε διαδικασίες εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης**

### 1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Το γενικό πρόβλημα που εξετάζεται στην παρούσα εκτίμηση επιπτώσεων είναι διττό: (α) η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων στην ΕΕ δεν είναι επαρκής και (β) πρέπει να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών δεδομένου ότι τα πρότυπα σχετικά με τη νομική συνδρομή είναι ελλιπή.

Στην ενωσιακή νομοθεσία δεν υπάρχει επί του παρόντος κανένα μέσο το οποίο να προβλέπει το δικαίωμα παροχής νομικής συνδρομής σε ποινικές διαδικασίες σε υπόπτους και κατηγορούμενους. Παρά το γεγονός ότι υφίστανται κοινά πρότυπα σε ευρωπαϊκό επίπεδο<sup>1</sup>, και ότι όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα σύστημα νομικής συνδρομής, υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των διαφόρων συστημάτων νομικής συνδρομής των κρατών μελών όσον αφορά τη νομοθεσία και την πρακτική. Το γεγονός αυτό θίγει την προστασία του δικαιώματος δίκαιης δίκης. Ο περιορισμός του δικαιώματος νομικής συνδρομής σε ορισμένα κράτη μέλη μπορεί να υπονομεύσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη και την αμοιβαία δικαστική συνεργασία σε ποινικές διαδικασίες και να προσβάλει τα δικαιώματα δίκαιης δίκης που προβλέπονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ο Χάρτης»).

Το δικαίωμα νομικής συνδρομής είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο. Για τα άτομα που δεν διαθέτουν τα μέσα και σε ορισμένες περιπτώσεις (π.χ. κατά τη διάρκεια στέρησης της ελευθερίας), η πρόσβαση σε δικηγόρο μπορεί να είναι αποτελεσματική μόνο αν το κράτος παρέχει πρακτική και οικονομική νομική βοήθεια προκειμένου να διασφαλίσει τη νομική συνδρομή. Ενώ η πρόταση οδηγίας της ΕΕ σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο<sup>2</sup>, της οποίας εκκρεμεί η επίσημη έκδοση, προβλέπει το ουσιαστικό δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη σχετικά με το ποιος πληρώνει ή παρέχει τον δικηγόρο. Έτσι, χωρίς την παρέμβαση της ΕΕ για τον καθορισμό κοινών ελάχιστων προτύπων για τη νομική συνδρομή, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, όπως προβλέπεται στην οδηγία, υπάρχει κίνδυνος να μην υλοποιηθεί και να μην είναι αποτελεσματικό.

Η έλλειψη κατάλληλων προτύπων για τη νομική συνδρομή επηρεάζει την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών και υπονομεύει τη δικαστική συνεργασία μεταξύ κρατών μελών. Αυτό είναι εις βάρος της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων

<sup>1</sup> Το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και το άρθρο 6 (3) (γ) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΣΑΔ).

<sup>2</sup> COM(2011) 326 τελικό της 8.6.2011.

και διαταγών και των άλλων θεσμών δικαστικής συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και υπονομεύει την εμπιστοσύνη στα διασυνοριακά μέσα. Εάν η δικαστική αρχή ενός κράτους αμφισβητεί τη συμμόρφωση με τα δικαιώματα δίκαιης δίκης από άλλο κράτος και πιστεύει ότι ένας ύποπτος ή κατηγορούμενος ενδέχεται να μην έχει αποτελεσματική πρόσβαση σε νομικές συμβουλές εξαιτίας ανεπαρκούς νομικής συνδρομής, μπορεί να απορρίψει τις αιτήσεις για δικαστική συνεργασία του εν λόγω κράτους. Δεδομένου ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του τομέα της δικαιοσύνης, είναι απαραίτητο για την αποτελεσματικότητά της να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη.

Το εξεταζόμενο **συγκεκριμένο πρόβλημα** είναι ότι δεν υπάρχει επαρκής πρόσβαση σε αποτελεσματική νομική συνδρομή για υπόπτους ή κατηγορούμενους στην ΕΕ, γεγονός το οποίο είναι επιζήμιο για την αμοιβαία εμπιστοσύνη και την ομαλή λειτουργία του συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης. Οι αιτίες αυτού του προβλήματος είναι δύο:

- οι δυνατότητες πρόσβασης σε νομική συνδρομή κατά τη διαδικασία εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης («ΕΕΣ») στα κράτη μέλη δεν επαρκούν·
- η παροχή νομικής συνδρομής δεν είναι πάντοτε δυνατή στα αρχικά στάδια της διαδικασίας, ιδίως πριν από τη λήψη απόφασης για την παροχή νομικής συνδρομής, παρά το γεγονός ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο ισχύει από τη στιγμή που ένα πρόσωπο ενημερώνεται από τις αρχές ότι θεωρείται ύποπτο.

Επιπλέον, υπάρχουν δύο περαιτέρω ζητήματα που μπορεί επίσης να υπονομεύσουν την αμοιβαία εμπιστοσύνη:

- υπερβολικά περιοριστικά κριτήρια επιλεξιμότητας για την παροχή νομικής συνδρομής·
- ελλείψεις όσον αφορά την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της νομικής βοήθειας που παρέχεται μέσω καθεστώτων νομικής συνδρομής.

*Πρώτη αιτία – Νομική συνδρομή σε διαδικασία εκτέλεσης ΕΕΣ:* η οδηγία σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο θα παρέχει το δικαίωμα διττής εκπροσώπησης σε διαδικασίες έκδοσης στο πλαίσιο του ΕΕΣ.<sup>3</sup> Όταν ένα πρόσωπο συλλαμβάνεται βάσει του ΕΕΣ έχει το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο στο κράτος μέλος εκτέλεσης για τις διαδικασίες έκδοσης, καθώς και το δικαίωμα να ορίζει δεύτερο δικηγόρο στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ΕΕΣ, ο οποίος θα συνεργάζεται με τον δικηγόρο του κράτους μέλους εκτέλεσης. Ωστόσο, η οδηγία δεν απαιτεί η εν λόγω νομική βοήθεια να καλύπτεται από νομική συνδρομή. Κανένα κράτος μέλος δεν παρέχει επί του παρόντος νομική συνδρομή για δικηγόρο στο κράτος μέλος έκδοσης. Το γεγονός ότι το δικαίωμα νομικής συνδρομής εξακολουθεί να διέπεται αποκλειστικά από το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών εκτέλεσης και έκδοσης - παρά το προβλεπόμενο από την οδηγία δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο - θα επηρεάσει την αποτελεσματικότητα αυτού του δικαιώματος και τη συνεπή εφαρμογή του. Αυτό μπορεί να θίγει τα δικαιώματα του κατηγορουμένου σε διαδικασία εκτέλεσης ΕΕΣ, να προκαλεί καθυστερήσεις και επιπλέον κόστος και θα μπορούσε ακόμη και να υπονομεύσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη που είναι αναγκαία για την ομαλή λειτουργία του ΕΕΣ.

*Δεύτερη αιτία – Το χρονοδιάγραμμα:* είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπάρχει πρόσβαση σε δικηγόρο όσο το δυνατόν νωρίτερα στα διερευνητικά στάδια της διαδικασίας για την προστασία των δικαιωμάτων δίκαιης δίκης των υπόπτων, για την εξασφάλιση της ποιότητας

<sup>3</sup> Η διαδικασία του ΕΕΣ δεν θεωρείται από μόνη της «ποινική διαδικασία» και δεν καλύπτεται από την ΕΣΑΔ.

των αποδεικτικών στοιχείων και για την προστασία από εκφοβισμό και κακή μεταχείριση. Πράγματι, η οδηγία σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο διασφαλίζει νομική βοήθεια από τη στιγμή που ένα πρόσωπο ενημερώνεται από τις αρμόδιες αρχές ότι είναι ύποπτο ή κατηγορείται για την τέλεση αξιόποινης πράξης· όμως δεν εγγυάται ότι η βοήθεια αυτή καλύπτεται από τη νομική συνδρομή. Ορισμένα κράτη μέλη δεν διαθέτουν λειτουργικό κρατικό σύστημα το οποίο να διασφαλίζει ότι υπάρχει πραγματική δωρεάν πρόσβαση σε δικηγόρο στα αρχικά στάδια της διαδικασίας, ιδίως όσον αφορά τους κρατούμενους. Οι ελλείψεις αυτές έχουν αναγνωριστεί ευρέως από τα ενδιαφερόμενα μέρη<sup>4</sup> και υπονομεύουν σε μεγάλο βαθμό την ουσία του δικαιώματος πρόσβασης σε δικηγόρο.

*Τρίτη αιτία — Η επιλεξιμότητα:* σύμφωνα με τον Χάρτη και την ΕΣΑΔ, τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν δύο κριτήρια για να καθορίσουν εάν ένα πρόσωπο δικαιούται δωρεάν νομικής συνδρομής: το εν λόγω πρόσωπο δεν διαθέτει επαρκή μέσα (εξέταση της οικονομικής κατάστασης) και το συμφέρον της δικαιοσύνης απαιτεί την παροχή νομικής συνδρομής (εξέταση του βάσιμου της αίτησης).<sup>5</sup> Υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο εξετάζεται η επιλεξιμότητα στα κράτη μέλη. Υπάρχει επίσης ευρεία απόκλιση ως προς τον τρόπο με τον οποίο ερμηνεύονται τα κριτήρια της «οικονομικής κατάστασης» και του «βάσιμου της αίτησης». Η εφαρμογή περιοριστικών κριτηρίων επιλεξιμότητας έχει ως αποτέλεσμα πολλοί ύποπτοι ή κατηγορούμενοι χωρίς επαρκείς πόρους να μην τυγχάνουν νομικής συνδρομής, ακόμη και όταν αυτό είναι προς το συμφέρον της δικαιοσύνης. Κατά συνέπεια, τα δικαιώματα υπεράσπισης αυτών των προσώπων δεν διασφαλίζονται καταλλήλως.

*Τέταρτη αιτία — Η ποιότητα:* το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι η υποχρέωση του κράτους να παρέχει δωρεάν νομική συνδρομή δεν πληρούται απλώς με τον διορισμό δικηγόρου αμειβόμενου με κρατικούς πόρους· το κράτος πρέπει να διασφαλίσει ότι η βοήθεια που παρέχεται από δικηγόρο στο πλαίσιο νομικής συνδρομής είναι συγκεκριμένη και αποτελεσματική, και επαρκούς επιπέδου.<sup>6</sup> Η διασφάλιση της ποιότητας της βοήθειας που παρέχεται με νομική συνδρομή εξαρτάται από τα εξής: (1) τα προσόντα και τη διαπίστευση των δικηγόρων, (2) την εκπαίδευση των δικηγόρων και (3) τον έλεγχο των παροχών που καλύπτει η νομική συνδρομή. Σε πολλά κράτη μέλη, η ποιότητα διασφαλίζεται ελάχιστα ή και καθόλου.

**Ποιος επηρεάζεται από τα μέτρα;** Δυνητικά επηρεάζονται όλοι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι σε ποινικές διαδικασίες στην ΕΕ. Περίπου 10 εκατομμύρια ποινικές διαδικασίες διεξάγονται κάθε χρόνο στην ΕΕ, αλλά δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των διαδικασιών στις οποίες ο ύποπτος ή ο κατηγορούμενος στερήθηκε νομικής συνδρομής. Τα μέτρα επηρεάζουν επίσης τους δικηγόρους που παρέχουν ή θα μπορούσαν να παρέχουν νομική συνδρομή στα εν λόγω άτομα.

<sup>4</sup> Βλ. π.χ. Schumann, Bruckmüller, Soyer, *Pre-Trial Emergency Defence* Intersentia 2012. Cape et al, *Effective Criminal Defence in Eastern Europe*, LARN 2012. Βλ. επίσης την έκθεση της FTI (Διεθνής οργάνωση για Δίκαιες Δίκες) με τίτλο *Defence Rights in the EU*, Οκτώβριος 2012, σημεία 71-73 που αναφέρουν διάφορα προβλήματα σχετικά με τα καθεστώτα απεπαιγμένα διοριζόμενων δικηγόρων των κρατών μελών και την πρόσφατη έκθεση της Justicia, σ. 46. Έκθεση διάσκεψης από τη διάσκεψη της Βαρσοβίας σχετικά με τη νομική συνδρομή. Βλέπε επίσης *Improving pre-trial Justice*, σ. 38, Open Society Institute Sofia 2008, *Report on Civic monitoring of police stations* (σχετικά με τη Βουλγαρία).

<sup>5</sup> Η ΕΣΑΔ και ο Χάρτης προβλέπουν δύο σωρευτικά κριτήρια σχετικά με την οικονομική κατάσταση και το βάσιμο της αίτησης· πρέπει δε να πληρούνται και τα δύο για την παροχή νομικής συνδρομής. Συνεπώς, είναι αποδεκτό ότι υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ένας ύποπτος με ανεπαρκείς πόρους δεν πληροί τις προϋποθέσεις για νομική συνδρομή, για παράδειγμα λόγω του ότι η υπόθεση δεν είναι πολύπλοκη ή επειδή οι κυρώσεις οι οποίες μπορεί να επιβληθούν δεν είναι σοβαρές.

<sup>6</sup> *Pavlenko v. Russia*, Αίτηση αριθ. 42371/02, απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2010, σημείο 99.

## 2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η ανάληψη δράσης εκ μέρους της ΕΕ είναι αναγκαία για τους εξής τρεις λόγους:

- (1) Το πρόβλημα έχει διασυνοριακή διάσταση, δεδομένου ότι, εάν ορισμένα κράτη μέλη δεν τηρούν το διαδικαστικό δικαίωμα νομικής συνδρομής, αυτό δημιουργεί προβλήματα στα άλλα κράτη μέλη.<sup>7</sup>
- (2) Οι πολίτες της ΕΕ μπορεί να εμπλακούν σε ποινικές διαδικασίες εκτός του κράτους μέλους τους, και οι ανάγκες αυτών των υπόπτων ή κατηγορουμένων πρέπει να αντιμετωπίζονται σε επίπεδο ΕΕ.
- (3) Η ΕΣΑΔ έχει ήδη θεσπίσει πανευρωπαϊκά πρότυπα δίκαιης δίκης, αλλά οι μηχανισμοί επιβολής της δεν διασφαλίζουν επαρκές και ενιαίο επίπεδο προστασίας ή συμμόρφωσης από τα κράτη που την έχουν υπογράψει, συμπεριλαμβανομένων των κρατών μελών της ΕΕ.

## 3. ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΤΗΣ ΕΕ

Κάθε μέτρο που λαμβάνεται σε επίπεδο ΕΕ σχετικά με τη νομική συνδρομή πρέπει να επιτύχει τους ακόλουθους γενικούς, ειδικούς και επιχειρησιακούς στόχους, οι οποίοι έχουν τεθεί με βάση τα γενικά και ειδικά προβλήματα που επισημαίνονται ανωτέρω.

<b>Γενικοί στόχοι:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Να εξασφαλιστεί για τους πολίτες της ΕΕ ένα αποτελεσματικό και υψηλού επιπέδου πρότυπο προστασίας των θεμελιωδών διαδικαστικών δικαιωμάτων σε ποινικές διαδικασίες.</li><li>• Να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη, ούτως ώστε να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών και άλλων αποφάσεων στην ΕΕ και να βελτιωθεί η δικαστική συνεργασία στην ΕΕ.</li></ul>
<b>Ειδικοί στόχοι:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Να διασφαλιστεί ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι έχουν πρόσβαση σε νομική συνδρομή και τυγχάνουν κατάλληλης νομικής συνδρομής καθόλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, σε επίπεδο που εξασφαλίζει μεγαλύτερη αμοιβαία εμπιστοσύνη.</li><li>• Να διασφαλιστεί ότι το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, όπως προβλέπεται από την οδηγία σχετικά με το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο, για τους υπόπτους και τους κατηγορουμένους και για τα πρόσωπα που υπάγονται σε διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης καθίσταται αποτελεσματικό χάρη στη διασφάλιση νομικής συνδρομής.</li></ul>
<b>Επιχειρησιακοί στόχοι:</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>1) Να διασφαλιστεί ότι η νομική συνδρομή παρέχεται στα πρόσωπα που υπόκεινται σε διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.</li><li>2) Να διασφαλιστεί η πρόσβαση στην παροχή νομικής συνδρομής («υπεράσπιση έκτακτης ανάγκης») από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας.</li><li>3) Να διασφαλιστεί αποτελεσματική πρόσβαση σε νομική συνδρομή για υπόπτους και κατηγορουμένους που δεν διαθέτουν επαρκή μέσα (εξέταση της οικονομικής κατάστασης), και, όπου είναι αναγκαίο, να διασφαλιστεί</li></ol>

<sup>7</sup> Για παράδειγμα, εάν μια δικαστική αρχή κληθεί να εκτελέσει απόφαση δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους όπου τα πρότυπα δεν επαρκούν, μπορεί είτε να αρνηθεί να το πράξει, είτε να ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες οπότε θα καθυστερήσει η εκτέλεση.

	<p>αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη (εξέταση του βάσιμου της αίτησης).</p> <p>4) Να διασφαλιστεί ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχονται στο πλαίσιο της νομικής συνδρομής.</p>
--	--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

#### 4. ΕΠΙΛΟΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Εξετάστηκαν λεπτομερώς τέσσερις κύριες επιλογές πολιτικής:

<b>Επιλογή 1 - Διατήρηση της παρούσας κατάστασης</b>	<b>Διατήρηση της παρούσας κατάστασης.</b> Καμία ενέργεια σε επίπεδο ΕΕ.
<b>Επιλογή 2 - Χαμηλό επίπεδο υποχρεώσεων</b>	<b>Μη νομοθετικά μέτρα:</b> Δράσεις για την ανάπτυξη ικανοτήτων, την παροχή πληροφοριών, την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών (σύσταση ομάδας εμπειρογνομόνων η οποία θα συντάξει οδηγό για τους επαγγελματίες στον οποίο θα αναφέρονται οι βέλτιστες πρακτικές).
<b>Επιλογή 3 - Μεσαίο επίπεδο υποχρεώσεων</b>	<b>Νομικό μέσο:</b> Επιμέρους επιλογή 3(α) υπό μορφή σύστασης· επιμέρους επιλογή 3(β) υπό μορφή οδηγίας· ή συνδυασμός των δύο: αφενός καθορισμός ελάχιστων ποιοτικών προτύπων, όπως προβλέπεται από την ΕΣΑΔ και τον Χάρτη, και αφετέρου προσπάθεια ενίσχυσης της προβλεψιμότητας των εθνικών προτύπων και αύξηση του επιπέδου τους. Το νομικό μέσο θα περιλαμβάνει ιδίως διατάξεις που θα διασφαλίζουν ότι οι ύποπτοι και οι κατηγορούμενοι μπορούν να τύχουν νομικής συνδρομής κατά τη διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ήδη από τα πρώτα στάδια της διαδικασίας. Ωστόσο, δεν πρόκειται να ληφθεί κανένα λεπτομερές κανονιστικό μέτρο, γεγονός που αφήνει στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών την εφαρμογή του νομικού μέσου. Οι δύο αυτές επιμέρους επιλογές μπορεί να συνδυαστούν, αφενός, με την πρόβλεψη ορισμένων στοιχείων σε ένα δεσμευτικό νομικό μέσο και, αφετέρου, με την πρόβλεψη άλλων στοιχείων σε ένα μη δεσμευτικό μέσο.
<b>Επιλογή 4 - Υψηλό επίπεδο υποχρεώσεων</b>	<b>Νομικό μέσο:</b> Υπό μορφή οδηγίας η οποία θα προβλέπει λεπτομερή ελάχιστα εναρμονισμένα κριτήρια για την πρόσβαση και την ποιότητα της νομικής συνδρομής, τα οποία θα υπερβαίνουν, έως ένα βαθμό, τα ποιοτικά πρότυπα που καθορίζονται στην ΕΣΑΔ.

#### 5. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

##### 5.1. Αποτελεσματικότητα στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων

- **Επιλογή 1:** Η ανεπαρκής πρόσβαση σε νομική συνδρομή θα παραμείνει ίδια ή θα επιδεινωθεί.
- **Επιλογή 2:** Χαμηλό κίνητρο για τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την πρόσβαση σε νομική συνδρομή, δεδομένης της έλλειψης νομοθετικής δράσης.
- **Επιλογή 3(α) – Σύσταση:** Μέτρια επίπτωση, καθώς η λύση αυτή θα συμβάλει στην επίτευξη των γενικών στόχων. Ωστόσο, δεδομένης της μη δεσμευτικής φύσης του μέσου

αυτού, υπάρχει ο κίνδυνος η εν λόγω επιλογή να μην έχει καμία απτή επίπτωση, διότι θα μπορούσε να μην εφαρμοστεί πλήρως από όλα τα κράτη μέλη.

- **Επιλογή 3(β)** – Οδηγία: Μεγάλη επίπτωση δεδομένου ότι η επιλογή αυτή θα οδηγήσει σε αισθητή βελτίωση με τον καθορισμό ελάχιστων κοινών προτύπων, νομικά δεσμευτικών και εκτελεστών, σχετικά με τη νομική συνδρομή.
- **Επιλογή 4**: Πολύ μεγάλη επίπτωση, δεδομένου ότι θα έχει όλα τα θετικά στοιχεία της νομοθετικής πράξης (δεσμευτικός χαρακτήρας, ισχυρή εκτελεστικότητα) και θα έχει σημαντική θετική επίπτωση στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου, αλλά θα επιβαρύνει κατά πολύ τα κράτη μέλη. Θα βελτιώσει σημαντικά την αμοιβαία εμπιστοσύνη και συνεργασία.

## 5.2. Επιπτώσεις στα θεμελιώδη δικαιώματα

- **Επιλογή 1**: Καμία επίπτωση, δεδομένου ότι η πρόσβαση σε νομική συνδρομή θα εξακολουθήσει να προστατεύεται σε επίπεδο κράτους μέλους, μέσω της ΕΣΑΔ και του Χάρτη, και τα σημερινά προβλήματα περιορισμένης προστασίας θα συνεχιστούν.
- **Επιλογή 2**: Μικρή επίπτωση δεδομένου ότι η ενίσχυση των δικαιωμάτων δίκαιης δίκης και υπεράσπισης θα εξαρτηθεί από τον τρόπο με τον οποίο τα κράτη μέλη θα συμμορφωθούν με τα παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής ή τις κατευθυντήριες γραμμές, τον τρόπο με τον οποίο θα διαδίδονται οι πληροφορίες σχετικά με τη νομική συνδρομή και τον τρόπο με τον οποίο θα διενεργείται η εκπαίδευση.
- **Επιλογή 3(α)** – Σύσταση: Θετική, αλλά χαμηλή έως μέτρια, επίπτωση στα θεμελιώδη δικαιώματα, ανάλογα με την εφαρμογή στα κράτη μέλη. Αναμένονται ορισμένες βελτιώσεις όσον αφορά τα δικαιώματα δίκαιης δίκης και υπεράσπισης, όμως, ελλείψει μεθόδου επιβολής, η κατάσταση μπορεί να βελτιωθεί ελάχιστα μόνο.
- **Επιλογή 3(β)** – Οδηγία: Μεγάλη επίπτωση δεδομένου ότι η επιλογή αυτή αναμένεται να έχει την ίδια θετική επίπτωση με την επιλογή 3(α), αλλά μέσω ενός νομικά δεσμευτικού μέτρου.
- **Επιλογή 4**: Σημαντική θετική επίπτωση επί των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορουμένων.

## 5.3. Κοινωνικές επιπτώσεις

- **Επιλογή 1**: Καμία επίπτωση.
- **Επιλογή 2**: Περιορισμένη αλλά θετική επίπτωση χάρη σε ενέργειες ευαισθητοποίησης, ανάπτυξης ικανοτήτων και εκπαίδευσης.
- **Επιλογή 3(α)** – Σύσταση: Εάν εφαρμοστεί σωστά από τα κράτη μέλη, η επιλογή αυτή θα έχει θετικές κοινωνικές επιπτώσεις (π.χ. ίση πρόσβαση στη δικαιοσύνη με τη διασφάλιση της παροχής νομικής συνδρομής και τη βελτίωση της ποιότητας της βοήθειας που παρέχεται με τη νομική συνδρομή).
- **Επιλογή 3(β)** – Οδηγία: Μεγάλη επίπτωση δεδομένου ότι η επιλογή αυτή αναμένεται να έχει την ίδια θετική επίπτωση με την επιλογή 3(α), αλλά μέσω ενός νομικά δεσμευτικού μέτρου.
- **Επιλογή 4**: Μεγάλες κοινωνικές επιπτώσεις, δεδομένου ότι θα διευρυνθεί η πρόσβαση σε νομική συνδρομή και, κατά συνέπεια, η δυνατότητα διεξαγωγής δίκαιης δίκης των άπορων υπόπτων και κατηγορουμένων.

## 5.4. Επιπτώσεις στα εγχώρια συστήματα απονομής δικαιοσύνης

- **Επιλογή 1**: Καμία επίπτωση: τα εθνικά συστήματα μπορεί να σημειώσουν μεγαλύτερη σύγκλιση εφαρμόζοντας τη νομολογία του ΕΔΔΑ, όμως όχι βραχυπρόθεσμα, ούτε μεσοπρόθεσμα.

- **Επιλογή 2:** Η συνολική επίπτωση θα είναι περιορισμένη δεδομένου ότι οι δράσεις δεν είναι δεσμευτικές και δεν έχουν άμεσο στόχο την επίτευξη κοινών ελάχιστων προτύπων σε όλη την ΕΕ.
- **Επιλογή 3(α)** – Σύσταση: Λόγω του μη δεσμευτικού χαρακτήρα της, είναι δύσκολο να προβλεφθεί η επίπτωση, η οποία εξαρτάται από την προθυμία των κρατών μελών να συμμορφωθούν. Εάν εφαρμοστεί σωστά, αυτή η επιλογή θα απαιτήσει αλλαγές στα συστήματα των κρατών μελών που σήμερα έχουν χαμηλά πρότυπα σχετικά με τη νομική συνδρομή.
- **Επιλογή 3(β)** – Οδηγία: Μέτρια έως μεγάλη επίπτωση, δεδομένου ότι η επιλογή αυτή θα απαιτήσει νομοθετικές μεταρρυθμίσεις σε ορισμένα κράτη μέλη, αλλά αφήνει κάποια περιθώρια ευελιξίας λόγω γενικής διατύπωσης των υποχρεώσεων.
- **Επιλογή 4:** Σημαντικότερες επιπτώσεις στα εγχώρια συστήματα απονομής δικαιοσύνης, δεδομένου ότι οι δικαστές θα έχουν όλα τα απαραίτητα εργαλεία ώστε να διασφαλίζουν υψηλό πρότυπο για το δικαίωμα νομικής συνδρομής. Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν σημαντικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις στα συστήματα νομικής συνδρομής όλων των κρατών μελών προκειμένου να συμμορφωθούν με το νομικό μέσο.

### 5.5. Οικονομικές επιπτώσεις

- **Επιλογή 1:** Δεν υπάρχουν άμεσες οικονομικές επιβαρύνσεις από αυτή την επιλογή.
- **Επιλογή 2:** Το κόστος αυτής της επιλογής θα είναι περιορισμένο και θα καλυφθεί από τα κράτη μέλη και την ΕΕ. Το ανώτατο συνολικό οικονομικό κόστος εκτιμάται ότι θα είναι περίπου **23 εκατ. ευρώ**.
- **Επιλογή 3(α)** – Σύσταση: Εάν τα κράτη μέλη συμμορφωθούν με την σύσταση, το κόστος θα είναι ίδιο με εκείνο της επιλογής 3(β).
- **Επιλογή 3(β)** – Οδηγία: Το συνολικό κόστος αναμένεται ότι θα κυμαίνεται στον **μέσο όρο** των τεσσάρων επιλογών και θα βαρύνει κυρίως τις δημόσιες διοικήσεις σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Το συνολικό κόστος κυμαίνεται από **247 έως 382 εκατ. ευρώ**. Θα περιλαμβάνει τις δαπάνες για τα ακόλουθα μέτρα:
  - Νομική συνδρομή κατά τη διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης: **0,13-0,24 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**
  - Σύστημα υπεράσπισης έκτακτης ανάγκης: **52-81 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**
  - Κοινά ελάχιστα κριτήρια επιλεξιμότητας: **181-287 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**
  - Έλεγχος ποιότητας: **13,4 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**
- **Επιλογή 4:** Το συνολικό κόστος αναμένεται να είναι το **υψηλότερο** μεταξύ των τεσσάρων επιλογών και θα βαρύνει κυρίως τις δημόσιες διοικήσεις σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Το συνολικό κόστος κυμαίνεται από **1.594 έως 1.716 εκατ. ευρώ**. Θα περιλαμβάνει τις δαπάνες για τα ακόλουθα μέτρα:
  - Νομική συνδρομή κατά τη διαδικασία εκτέλεσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης: **0,8-1,1 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**
  - Σύστημα υπεράσπισης έκτακτης ανάγκης: **180-210 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**
  - Κοινά ελάχιστα κριτήρια επιλεξιμότητας: **1,4 δισεκατ. ευρώ (συν 92 εκατ. ευρώ για την υποχρεωτική παροχή νομικής συνδρομής στα παιδιά) (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**



– Έλεγχος ποιότητας: **13,4 εκατ. ευρώ (σε επίπεδο ΕΕ/έτος)**

Για τις επιλογές 3 και 4, το κόστος δεν λαμβάνει υπόψη τις ενδεχόμενες εξοικονομήσεις κόστους που θα προκύψουν από τη μείωση των σημερινών εξόδων λόγω προσφυγών ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των εθνικών δικαστηρίων, επανεκδίκασης υποθέσεων και διακοπής διαδικασιών λόγω ανεπαρκούς νομικής εκπροσώπησης.

#### **6. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ/ΠΡΟΤΙΜΩΜΕΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ**

Δεν υπάρχει προτιμώμενη επιλογή.

#### **7. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ**

Εάν η προτιμώμενη επιλογή είναι νομοθετική ενέργεια υπό μορφή οδηγίας, το χρονοδιάγραμμα για τη μεταφορά της οδηγίας στην εθνική νομοθεσία από τα κράτη μέλη θα είναι 18 μήνες από την έναρξη ισχύος της. Πρέπει να ζητηθεί από τα κράτη μέλη η συλλογή αξιόπιστων δεδομένων που θα βοηθήσουν στη διαδικασία αυτή, δεδομένου ότι επί του παρόντος υπάρχει έλλειψη τέτοιων δεδομένων. Εάν η προτιμώμενη επιλογή είναι ενέργεια υπό μορφή σύστασης, η Επιτροπή θα αξιολογήσει την εφαρμογή της το αργότερο τέσσερα έτη μετά τη δημοσίευσή της.

Επιπλέον, η Επιτροπή προβλέπει την εκπόνηση ειδικής εμπειρικής μελέτης εστιασμένης στη συλλογή δεδομένων κατά τα πρώτα 3-5 έτη εφαρμογής κάθε μέσου που αναφέρεται στον χάρτη πορείας σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα. Προκειμένου να διαμορφωθεί εμπειριστατωμένη ποσοτική και ποιοτική άποψη σχετικά με την αποτελεσματικότητα των προτάσεων, θα χρησιμοποιηθούν ειδικοί δείκτες σχετικά με τη νομική συνδρομή.